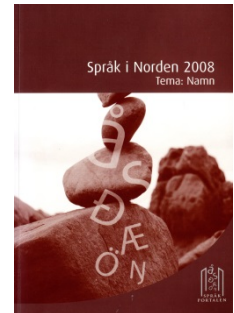


Sprog i Norden

Titel: Dansk navnelov – en succes?
Forfatter: Dorrit Sylvest Nielsen
Kilde: Sprog i Norden, 2008, s. 9-21
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>



© Forfatterne og Netværket for sprognævne i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.



Dansk navnelov – en succes?

Dorrit Sylvest Nielsen

Den 1. april 2006 trådte en ny navnelov i kraft i Danmark. Selv om loven blev kritiseret af Dansk Folkeparti, adelen og en række præster, er den blevet en stor succes hos borgerne. Flere end 165.000 personer har fået nye efternavne. I 2008 skal navneloven genovervejes, men der er indtil nu ikke konstateret særlige mangler eller uhensigtsmæssigheder ved loven.

Besvarelsen af spørgsmålet: "Dansk navnelov – en succes?" afhænger af de valgte succeskriterier. Men er disse, at så mange personer som muligt kan få opfyldt deres navneønsker og ikke får afslag herpå, kan det besvares meget kort: JA – den nye danske navnelov er blevet en succes – i hvert tilfælde hos borgerne. Fra loven trådte i kraft den 1. april 2006 til i dag har ca. 165.000 personer fået nye efternavne. Og det er meget få borgere, der er utilfredse med loven. Enkelte efterlyser nogle yderligere muligheder, men det er få.

Navnelovgivningingen har dog altid giver anledning til uenigheder og kritik. Og kritik har der været. Men kritikken er især kommet fra tre grupper, som det er vigtigt at holde fast i. Dansk Folkeparti stemte imod loven, og partiet prøvede i sidste øjeblik under 3. behandlingen i Folketinget at kortslutte denne, idet man bad om udsættelse til besvarelse af et stort antal yderligere spørgsmål i håb om, at det ikke kunne nås. Men det blev nået – og siden har partiet i en sen natte-time under sidste års finanslovsforhandlinger fået gennemført, at der skal betales et gebyr for at ændre navn. Det gav stor politisk uro at gennemføre gebyrreglerne, og de partier, der havde været med til at stemme for den nye navnelov, udtalte meget alvorlig kritik af familieministeren. Loven skal revideres i 2008, og den politiske – ophedede stemning – tror jeg nok, jeg tør sige, der hersker på navneområdet på Christiansborg, kan måske få betydning for kommende lovændringer.

Den anden gruppe, der var og måske stadig er imod loven, er den danske adel. Efter adelens opfattelse indeholder loven ikke tilstrækkelig beskyttelse af de

adelige slægters navne, og man gjorde alt for at påvirke processen, men opdagede for sent, at der var en ny lov på vej.

Endelig var en række præster imod den nye lov, da man mente – og måske stadig mener – at det ikke er op til kirken at stå for denne opgave og bestemt heller ikke for opgaven med at give sognebørnene afslag på deres navneønsker. Spørgsmålet om, hvorvidt vi i Danmark skal have borgerlig eller kirkelig personregistrering, var ikke omfattet af Navnelovsudvalgets arbejde, men mange er af den opfattelse, at det ikke er rimeligt, at man skal henvende sig til sin sognekirke for at få ændret sit navn. Dette har nu ført til, at ministerialbogsførerne har skiftet navn til personregisterførere, og Den Nye Elektroniske Kirkebog har skiftet navn til Personregisteret. Den elektroniske løsning i forhold til borgerne giver heller ikke indtryk af, at man befinder sig inden for den lokale sognekirkes område.

Min omtale af de danske regler tager udgangspunkt i de forslag, som Navnelovsudvalget fremkom med i sin betænkning nr. 1446/2004 om Personnavne, idet lovforslaget blev udarbejdet på dette grundlag og var identisk med udvalgets lovdkast. I denne gennemgang vil jeg koncentrere mig om de større ændringer og muligheder i forhold til den tidligere lov. Lovforslaget er meget detaljeret, og man vil let kunne miste overblikket, hvis man går ind i de mange nye regler.

Men først vil jeg gøre et par bemærkninger om baggrunden for, at man overhovedet satte arbejdet med en ny navnelov i gang.

Baggrunden for den nye navnelov

Justitsministeriets Navnelovsudvalg blev nedsat den 9. december 2002. I årene forud havde der været rejst kritik af, at loven siden 1904 havde bygget på et princip om beskyttelse af efternavne. Princippet indebar, at man kun kunne få tilladelse til at bære et såkaldt forbeholdt eller beskyttet mellem- eller efternavn, hvis man havde en tilstrækkelig slægtsmæssig tilknytning til navnet. Dette gjaldt også de mange -sen-navne (Hansen, Nielsen, Jensen osv.)

Efter reglerne om folkeregistrering var der dog mulighed for at få registreret et såkaldt adresseringsnavn, hvor man f.eks. kunne få registreret sin ægtefælles mellemnavn som brugsnavn, hvis man i forbindelse med ægteskabet havde fået ægtefællens efternavn som giftenavn. Offentlige myndigheder brugte så adresseringsnavnet, når de henvendte sig til den pågældende borger. Men navnet var kun til låns, og borgeren kunne ikke give det videre til andre nære slægtninge. Denne navnebrug var ikke reguleret i navneloven, men gav bestemt anledning til misforståelser – mange misforståelser endda. I det hele taget var det vanskeligt for bor-

gerne – og indimellem også for myndighederne – at skelne mellem eget efternavn, giftenavnene og adresseringsnavnene. Et navn var bestemt ikke bare et navn.

Også debatten om integration af udlændinge havde rejst spørgsmål om adgangen for udlændinge til at tage almindelige danske navne som efternavne. Personer med navnet Jensen og Nielsen kunne næppe – i hvert fald ikke – ud fra en slægtskabsfølelse have noget herimod. Det har siden vist sig, at udlændinge ikke stræber efter at hedde Jensen og Nielsen og kun få har benyttet sig af denne mulighed i den nye lov.

Disse tre begrundelser for at nedsætte udvalget virker egentlig ikke – i dag – så overbevisende for behovet for ændringer. På den anden side virkede den gældende lov, der var fra 1981, men som jo byggede på principper tilbage til 1904-loven, meget lidt tidssvarende og ganske umoderne.

Udvalget fik derfor for det første til opgave at vurdere behovet for en modernisering og liberalisering af reglerne om beskyttelse af slægtsnavne, herunder om der var nogle navne, der kunne gives fri, så også personer uden slægtsmæssig tilknytning til navnet kunne få det. Man skulle også overveje, om personer, der kunne få lov til i folkeregisteret at registre en navnebrug, i stedet kunne få lov til at få navnet som et rigtigt mellemnavn.

Som den anden opgave skulle udvalget overveje, om den gældende lov gav tilstrækkelige muligheder for at tage hensyn til udenlandske navneskikke ved behandlingen af ansøgninger fra udenlandske statsborgere eller andre personer, der har særlig tilknytning til andre navneskikke end de danske. I den sammenhæng blev der særlig omtalt færingers og islændinges navneønsker, der gennem tiderne har givet danske embedsmænd grå hår i hovedet.

Og endelig blev det generelt pålagt udvalget at overveje, om der i øvrigt var behov for en modernisering af reglerne om personnavne, herunder af gebyrreglerne, reglerne om navnehævd og om navneforandring ved kønsskifte.

Reglerne om navnehævd blev ofte påberåbt. En person hed f.eks. Gammelgård Andersen, men kaldte sig altid Gammelgård og ønskede derfor som efternavn at hedde dette navn. Forekom det beskyttede navn Gammelgård ikke som efternavn i slægten, kunne dette kun lade sig gøre, hvis personen og eventuelt dennes slægtninge i opstigende linje kunne dokumentere brugen af navnet Gammelgård som efternavn både privat og i erhvervsmæssig sammenhæng igennem 50 år eller mere.

I dette forum er det også værd at mærke sig, at udvalget ”i lyset af traditionen for samarbejde mellem de nordiske lande på det familieretlige område” skulle

inddrage udviklingstendenserne i disse lande, herunder de seneste reforminitiativer i Norge.

Udvalget havde 10 medlemmer, mange embedsmænd fra de berørte ministerier (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Kirkeministeriet og Justitsministeriet), men også medlemmer udpeget efter indstilling af Rådet for etniske minoriteter og Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie. Alle medlemmer var dybt engagerede. De svingede godt sammen og havde nogle forrygende møder og et effektivt sekretariat. Alle de problemstillinger, som den daglige administration gav anledning til, blev inddraget. Og vi har i Danmark fået en meget moderne – og liberal navnelov. Det var et enigt udvalg, der i 2004 afgav betænkning nr. 1446/2004 efter 1½ års arbejde.

Hovedlinjerne i udvalgets forslag

Regeringens forslag til en ny navnelov svarede til udvalgets lovudkast.

Personnavnets karakter

Det er i lovforslaget anført, at dette bygger på et princip om, at en persons navn i første række er et privat anliggende og kun i anden række et spørgsmål, som samfundet har interesse i at regulere. Udgangspunktet er derfor, at den enkelte selv bør have ret til at bestemme sit navn, medmindre der er stærke grunde til at hindre den pågældende heri. Sådanne grunde kan navnlig være hensynet til at beskytte slægtsfølelsen hos andre, der bærer samme efternavn eller mellemnavn, og hensynet til at sikre, at de navne, der kan tages, fungerer hensigtsmæssigt i den daglige kommunikation som et middel til at identificere den enkelte.

Ægteskab/ugifte samlevendes efternavn

Efter den tidligere lov var det alene ægtefæller, der havde mulighed for at tage hinandens efternavne i kraft af deres ægteskab. Ugifte samlevende kunne normalt ikke tage et fælles efternavn. Udvalget pegede bl.a. på, at et efternavn ofte blev anset som udtryk for en slægtsmæssig tilknytning, så bærere af fælles efternavn herved tilkendegiver, at de er i familie med hinanden, og at også ugifte samlevende i et ægteskabslignende forhold kan have en stærk og beskyttelsesværdig interesse i over for omverdenen at kunne tilkendegive, at de anser sig for en familie ved at anvende et fælles efternavn. En adgang til at få et fælles efternavn ville også være egnet til at styrke båndene i en familie af ugifte samlevende, ikke

mindst i forhold til børn i sådanne familier. Har de ugifte samlevende derfor et fælles barn under 18 år, der også skal have navnet, eller har de levet sammen i mindst 2 år, kan de få fælles efternavn på samme måde som gifte personer. Små 9.000 ugifte samlevende har siden lovens ikrafttrædelse og til i dag benyttet sig af muligheden for at tage hinandens navne.

Et navn er et navn

I lovforslaget skelnes der ikke længere mellem eget efternavn og giftenavn, og begrebet adresseringsnavn er forsvundet bortset fra en overgangsperiode. Et navn er nu et navn, og man kan finde reglerne herom i navneloven. Der er ikke længere begrænsninger i navnets anvendelsesmuligheder afhængig af navnets karakter.

Én myndighed foretager grundregistreringen

Efter den gamle lov kunne det være vanskeligt at dokumentere, hvad man rent faktisk hed. Var man ikke gift, kunne man bruge en udskrift fra personregisteret (dengang ministerialbogen). Var man gift, måtte man have fat i vielsesmyndigheden (kommunerne eller kirken) og dokumentere sit navn via vielsesattesten, og anvendte man et adresseringsnavn, måtte man have en udskrift fra folkeregisteret. I dag er der kun et sted at gå hen: Personregisteret (som er afløseren for ministerialbogen og Den Nye Kirkebog). Og der er kun en attest, der kan dokumentere en persons navn. Skal man navngives eller søge om navneforandring søger man herom hos personregisterføreren. Det gælder også borgere, der er født i udlandet, men nu bosiddende i Danmark. Tidligere skulle disse henvende sig til statsamtterne og få gennemført navneændringen ved et såkaldt navnebevis. De stod ikke opført i Personregisteret og kunne derfor ikke få navneændringer her.

Der er således tale om meget store forenklinger i forhold til tidligere, hvor Justitsministeriet administrerede efternavne og mellemnavne samt undertiden også nogle fornavne sammen med statsamtterne, personregisterførerne og vielsesmyndighederne, mens Kirkeministeriet administrerede fornavnene sammen med personregisterførerne. I dag er det Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, der sammen med personregisterførerne og de nye statsforvaltninger administrerer hele navneområdet. Man skal altid henvende sig til personregisterførerne om navneforandring, uanset om man er født i Danmark eller i udlandet, og uanset hvad ansøgningen går ud på.

Det blev gratis at ændre navn, men...

I lovforslaget var reglerne om gebyr for visse navneændringer ikke medtaget. Det havde tidligere kostet 3.000 kr. at få ændret navn. Der var dog løbende gennemført en række ændringer, så det rent faktisk kun var i særlige situationer, der skulle betales. Kreativiteten hos borgerne for at undgå at betale gebyr havde været stor. Provenuet for statskassen var dog til at overse. Der indkom samlet set ca. 3 mio. kr. om året i gebyrer.

I dag betales der atter gebyr for navneændringer. Navneloven blev nemlig ændret ved lov nr. 435 af 14. maj 2007 (gebyr på navneændringer), der trådte i kraft den 16. maj 2007. Det koster nu 430 kr. at få ændret sit navn. Der er tale om et gebyr, der dækker myndighedernes udgifter i forbindelse med ændringen. Det er dog stadig gratis at skifte navn i forbindelse med indgåelse af ægteskab. Derimod gælder gebyrfritagelsen ikke for de ugifte samlevende, der vælger at få fælles navn. Heller ikke navneændringer for ægtefæller, der gennemføres senere end 3 måneder efter vielsen, er gratis. Hvis et barn under 18 år skifter navn som følge af forældrenes navneændring, skal der heller ikke betales gebyr.

Herefter vil jeg gennemgå de væsentligste materielle ændringer i forhold til 1981-loven fordelt på overskrifterne: Efternavne, mellemnavne og fornavne.

Det fremgår af lovforslaget, at en persons navn består af ét eller flere fornavne, eventuelt ét eller flere mellemnavne og ét efternavn. Det første navn i rækken er *fornavnet*, der sædvanligvis er det navn, personen kaldes og kendes under. Et *efternavn* er det navn, der står som det sidste i navnerækken, og som i almindelighed henviser til personens slægt. Et efternavn kan bestå af 2 navne forbundet med bindestreg. Efternavnet blev frem til 1981 betegnet som slægtsnavn. Et *mellemnavn* er som hovedregel et navn med efternavns karakter. I visse tilfælde kan det dog være vanskeligt at afgøre, om et navn er personens 2. eller 3. fornavn eller et mellemnavn.

Efternavne

Ikke beskyttede efternavne

Den – i hvert tilfælde teoretisk set – vigtigste ændring i forhold til den tidligere lov er de nye regler om navnebeskyttelse. Navne, der i Danmark bæres af flere end 2.000 personer, er ikke beskyttede og kan tages af enhver. Reglerne herom findes i lovens § 2. I lovforslaget var grænsen sat til 1.000 personer, men det adelige oprør fik den konservative familieminister til at forhøje grænsen. Familiestyrelsen offentliggør en gang om året, hvilke navne der ikke er beskyttede. Den seneste liste over frie efternavne omfatter 165 efternavne.

Ca. 5.500 personer har siden lovens ikrafttræden ændret navn til et af de frie efternavne.

Tipoldeforældres efternavn

Selv om et efternavn er beskyttet, kan man godt få det som efternavn, hvis man har en særlig tilknytning til navnet. Hvis navnet f.eks. har været båret af ansøgerens forældre, bedsteforældre, oldeforældre eller tipoldeforældre, kan man få lov til at få navnet. Kredsen af generationer er med den nye lov udvidet til tipoldeforældrene.

Mellempnavn som efternavn

Den vigtigste – i hvert tilfælde i praksis – nydannelse i forhold til efternavnene er muligheden i lovens § 4 til som efternavn at tage sit mellemnavn. Rigtig mange mennesker har et mellemnavn, som de bruger som efternavn i det daglige, men som aldrig har været båret som efternavn i deres slægt. Tidligere kunne de kun få et sådant mellemnavn, hvis betingelserne for at erhverve navnet gennem hævdsreglerne var opfyldt. Og det var de meget, meget sjældent. Adelen var også imod denne regel, idet nogle efternavne i de adelige slægter blev båret som mellemnavn af ikke adelige personer. Og så ville de ikke-adelige pludselig kunne give sig ud for at være i slægt med adelen.

Omkring 68.000 personer har siden lovens ikrafttrædelse taget deres mellemnavn som efternavn.

Vi har foretaget en gennemgang af nogle kendte adelige slægtsnavne for at se, om de nye regler har ført til den stigning i brugen af de beskyttede adelige slægtsnavne, som man frygtede. Det fremgår bl.a., at navnet Bille i dag bæres af 746 personer mod 690 personer før lovens ikrafttrædelse. Anvendelsen af navnet Bülow er steget fra 746 til 781, Lerche fra 690 til 725 og Neergaard fra 488 til 508. Men der er langt til 2.000 bærere af navnene.

Patronymer og andre efternavne

Som en ny – eller måske snarere en meget gammel navnetradition – er det igen blevet muligt at navngive et barn med et patronym (efternavn dannet af farens eller morens navn). Denne adgang ophørte i princippet i Danmark i 1828. I alt 113 personer har indtil nu benyttet sig af at følge denne gamle navnetradition og har kaldt deres datter for Ingesdatter eller søn for Kjeldssøn. Reglerne giver også

islændinge og færinger, der er domicileret i Danmark, adgang til at følge deres egne gældende navneskikke.

Efter lovens § 7, stk. 1, nr. 2, kan man også som efternavn tage en af forældrenes fornavn med en anden tilføjelse, der viser slægtskabet, hvis navnet har tradition i en kultur, som tillader dette. Det er altså navnet, der skal have tradition i en kultur, som tillader navnebrugen, ikke den person der ønsker at anvende navneskikken. Det er efter bestemmelsen f.eks. muligt at tilføje forstavelserne el- eller al- efter muslimsk navneskik til muslimske fornavne. Det gælder alle borgere uanset deres etniske identitet eller religiøse tilhørsforhold.

Efter nr. 3 er det muligt som efternavn at tage en af forældrenes, bedsteforældrenes eller ægtefællens fornavn, hvis navnet har tradition i en kultur, som ikke skelner mellem for- og efternavn. Familiestyrelsen har offentliggjort en liste over sådanne udenlandske navne. På listen er p.t. optaget 6.339 navne.

Vi har indtil dato registreret 325 navneændringer af denne karakter siden lovens ikrafttrædelse.

Endelig kan man også i medfør af lovens § 4, stk. 1, nr. 6, hvis man i øvrigt har den nødvendige tilknytning til navnet, få navnet tilpasset en kønsbestemt endelse af efternavnet, hvis navnet har tradition i en kultur, som tillader dette. Det er navnlig kønsbestemte endelser i forhold til navne fra Grækenland, Litauen, Makedonien, Polen, Rusland, Ukraine og Tjekkiet, som vi indtil nu har set.

I forhold til den tidligere lov er det en afgørende praktisk nydannelse, at andre navneskikke kan følges, uanset hvilken etnisk oprindelse ansøgeren har. Etnisk danske borgere behandles nu på samme måde som udlændinge bosat i Danmark. Afgørende for, om navnet kan gives, er navnets tilknytning til den påberåbte navnekultur

Nydannede efternavne

Reglerne om nydannede efternavne i vores nye navnelov svarer nogenlunde til bestemmelserne i den tidligere lov. De findes i lovens § 6. Der er dog sket en væsentlig ændring i forhold til tidligere. I 1981-loven var det nemlig bestemt, at man ikke kunne få godkendt et nyt navn, hvis dette "ved udtale eller skrivemåde afgjort strider mod dansk sprogbrug". Dette krav er i den nye lov ændret til: "at navnet ikke er uegnet til at blive anvendt som efternavn her i landet". Som begrundelse for ændringen er det anført i lovforslaget, at praksis allerede havde udviklet sig i retning af i højere grad at tillade navne med engelsk, tysk, tyrkisk eller arabisk sprogtone, og at kravet om, at navnet ikke må være i strid med dansk sprogbrug, ikke længere er egnet til formelt at være afgørende for, om navnet har en sådan karakter, at det hindrer kommunikation om og med bæreren af navnet.

Som eksempler fra praksis kan jeg nævne, at navnene Mangenavne, Skovtrod, Jagtvej, Naade og Flottenheimer er ikke egnede til at blive anvendt som efternavne.

Adoptivbørns mulighed for at tage navn i forhold til deres oprindelige slægt

Som et kuriosum på nye muligheder for efternavne kan jeg kort nævne, at adoptivbørn efter lovens § 9 har fået udvidet deres muligheder for at tage efternavn i forhold til deres oprindelige slægt. De kan således anvende navnelovens bestemmelser om efternavne både i forhold til deres adoptivforældre og i forhold til deres oprindelige slægt.

Mellemnavn

Også i adgangen til at tage mellemnavn er der sket en liberalisering, sådan at reglerne i højere grad ligner reglerne om efternavne. Jeg har været inde på de såkaldte adresseringsnavne, hvor man til Folkeregisteret kunne anmelde brugen af f.eks. sin ægtefælles mellemnavn. Nu kan man efter navnelovens § 11, stk. 1, nr. 7 som mellemnavn tage sin ægtefælles mellemnavn eller efternavn, hvis ægtefællen samtykker heri. Bestemmelsen kan også anvendes af de ugifte samlevende.

En anden – sjov – nydannelse er adgangen til som mellemnavn at tage et fornavn, uanset hvilket køn det pågældende navn betegner. Man kan således kalde sin lille datter Karen Bo Jespersen eller sin søn Peter Lykke Hansen. Der har jævnligt fra borgerne i forhold til den tidligere navnelov været et ønske om f.eks. at kalde alle familiens børn med f.eks. mellemnavnet Bo, uanset om der var tale om sønner eller døtre. Det har imidlertid ofte været svært at bevise, at navnet Bo var et mellemnavn i slægten og ikke et fornavn, der blot var givet alle drengebørn. Nu behøver vi ikke tænke over det længere. Det skal dog understreges, at et sådant mellemnavn ikke kan tages som efternavn, selv om man normalt efter de nye regler kan tage et mellemnavn som efternavn. Kunne man tage sådanne fornavns-mellemnavn som efternavne, ville det efterhånden blive vanskeligt at operere med begreberne fornavne og efternavne.

I alt 3.100 personer har siden lovens ikrafttræden valgt at tage et fornavn som mellemnavn.

Fornavne

Selv om Kirkeministeriet i mange år har lavet lister over godkendte pige- og drengefornavne, er reglerne om fornavnelister ændret væsentligt i den nye lov.

Udover at alle godkendte fornavne skal optages på særlige lister, der løbende ajourføres og offentliggøres af Familiestyrelsen, indeholder listerne også ”navne, der er eller har været almindeligt udbredt her i landet”. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at et fornavn anses for at være almindeligt udbredt, hvis det i Danmark bæres af 25 eller flere personer. For at være almindeligt udbredt som henholdsvis pige- og/eller drengefornavn skal navnet bæres af 25 personer af det pågældende køn som første fornavn. Nogle fornavne – bl.a. bibelske – har man ikke hidtil kunne få godkendt efter den gamle lov. Det gælder f.eks. navnet Jesus. I dag står navnet på listen og kan derfor frit vælges som fornavn.

Listen over godkendte drengefornavne tæller i dag 6.446 navne, mens pige-fornavnslisten tæller 8.630 godkendte navne.

Også reglerne om, hvilke nye fornavne, der kan godkendes, er ændret. Efter den tidligere navnelov måtte man ikke som fornavn vælge et navn, der ikke var et egentligt fornavn, eller et navn som kunne blive til ulempe for barnet. I den nye lovs § 14 er det bestemt, at et navn for at kunne godkendes som fornavn skal være et egentligt fornavn. Det må ikke være uegnet til at blive anvendt som fornavn (her i landet), og det må ikke være upassende eller kunne vække anstød. Selv om kravet om, at navnet skal være et egentligt fornavn, er en gentagelse fra den tidligere lov, forventes en vis liberalisering. Det vil således i højere grad være muligt at tage et navn som fornavn, uanset at det også er i brug som efternavn, hvis navnet f.eks. ved en anden stavemåde har tradition som fornavn i udlandet. Det samme gælder, hvis navnet har tradition i en navnekultur, der ikke skelner mellem for- og efternavne, selv om navnet også bruges som efternavn. I det hele taget er adgangen til at tage udenlandske fornavne blevet lempet, og sådanne navne kan i dag tages, uanset om den, der ønsker navnet, har en særlig etnisk tilknytning til den pågældende navnekultur. Kravet om, at fornavnet ikke må være uegnet til at blive anvendt som fornavn, er nyt – men er det samme krav, der stilles i forbindelse med nydannede efternavne.

Det sidste krav om, at navnet ikke må være upassende eller kunne vække anstød afløser det tidligere krav om, at navnet ikke må kunne være til ulempe for barnet. Der er tale om en vurdering af, hvordan navnet må antages at kunne påvirke andre end den, der ønsker navnet. Vurderingen er derfor uafhængig af ansøgerens personlige forhold og dennes egen oplevelse af ordene anstødelig eller upassende.

Statsforvaltningerne tager stilling til disse ansøgninger, der jo i høj grad hviler på et skøn. Tidligere var det alene Kirkeministeriet. Og muligvis kan praksis blive lidt mere forskellig end tidligere, idet flere personer skønner over, om betingelserne for at godkende det nye fornavn er opfyldt. Giver der afslag, kan man klage over afgørelsen til Familiestyrelsen.

Frihed til at bestemme sit barns navn

I Navnelovsudvalget gav det anledning til mange drøftelser at opgive kravet om, at navnet ikke måtte kunne blive til ulempe for den, der skulle have navnet. I forhold til voksne personer kunne det være ligegyldigt. Men i forhold til børn kunne der være en idé i, at myndighederne greb ind over for de ikke helt sjældne vanvittige og vidtløftige navneønsker, som nogle forældre har i forhold til deres børn. Man endte dog med at acceptere, at det er op til indehaverne af forældremyndigheden at bestemme, hvad deres barn skal hedde.

Ønskes der ændring af et barns navn, skal barnet dog samtykke heri, hvis det er fyldt 12. år, mens man for børn under 12 år skal indhente oplysning om dets holdning til den påtænkte navneændring. For små børn er bestemmelsen selvsagt uden betydning.

Der er i øvrigt indført en ny bestemmelse om høring af en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis barnets mellem- eller efternavn ønskes ændret, og barnet har samme navn som forælderen. Det samme gælder i øvrigt også, hvis barnet har den pågældende forælders fornavn som mellem- eller efternavn.

Afslutning

Det var en kort gennemgang af hovedlinjerne i den nye danske navnelov.

Jeg håber, jeg med oversigten har givet et indtryk af, hvad den nye navnelov giver af muligheder set i forhold til den tidligere lov. Rigtig mange mennesker har skiftet navn. Også flere – end vi forventede. Om det bliver almindeligt med jævne mellemrum gennem livet at ændre navn, ved jeg ikke. Vi har i hvert tilfælde undladt at fastsætte grænser for, hvor tit man kan ændre sit navn. I stedet skal man betale et gebyr. Personligt tror jeg, at antallet af ændringer stabiliserer sig på et fast – lavere – niveau end i den første tid. Mange mennesker har ventet på at kunne udnytte de mange nye muligheder i loven, navnlig at kunne tage deres mellemnavn som efternavn. Andre har måske overvejet et navneskifte, og den megen omtale af loven har aktualiseret dette ønske. Indførelsen af et gebyr midt

i det hele førte utvivlsomt til, at mange fremskyndede processen. Så vi er endnu ikke inde i en mere stabil driftsfase.

I 2008 skal loven genovervejes. Det måtte den konservative familieminister foreslå under lovforslagets behandling i Folketinget. Dansk Folkeparti valgte – som omtalt – at stemme imod lovens vedtagelse. Alle andre partier var for loven, bortset fra et medlem af regeringspartiet Venstre, der var adelig. Hidtil har vi ikke konstateret særlige mangler ved loven. Dog kan jeg ikke lade være med at omtale et forhold, der fik bragt såvel familieministeren som kirkeministeren op af stolene.

Selv om man jo kan skifte navn, når man bliver gift, vil navneskiftet med lovens udgangspunkter *efter* vielsen skulle anmeldes til personregisterføreren, der udsteder en ny dåbs- eller navneattest som dokumentation for navneskiftet. Vielsesattesten har ikke længere betydning som dokumentation for navnet. Da folk imidlertid har været vant til på vielsesattesten at kunne konstatere navneskiftet, har vi måtte lave en edb-teknisk indretning, så vielsesattesten nu, hvis man måtte ønske det, kan påføres de nye navne – og ikke som forudsat – de pågældendes navne inden vielsen. Vi har lavet en hel vejledning om ”navneskifte på bryllupsdagen”.

Det er virkelig svært at regelforenkle og modernisere på et så ømtåleligt område som vores personnavne. Men jeg tror, vi er lykkedes med at gøre den danske navnelovgivning til en succes hos størstedelen af den danske befolkning.

Regler og vejledninger m.v.:

Navneloven, lov nr. 524 af 24. juni 2005

Ændring af navneloven, lov nr. 435 af 14. maj 2007 (gebyr på navneændringer)

Bekendtgørelse nr. 438 af 11. maj 2007 om navne

Vejledning nr. 9388 af 15. maj 2007 om behandling af navnesager

Vejledning nr. 9416 af 27. juni 2006 til prøvelses- og vielsesmyndighederne (navneændring på bryllupsdagen)

Se også www.familiestyrelsen.dk/navne

Litteratur:

Betænkning nr. 1446/2004 om personnavne afgivet af Navnelovsudvalget

Navneloven – med kommentarer af Henrik Estrup og Nikolaj Aarø-Hansen,
Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2006)

Summary

On 1 April 2006, a new Act on Names came into force in Denmark. It was soon criticised by the Danish People's Party, the aristocracy, and part of the clergy. Nevertheless, it has proved a great success for the people, as more than 165,000 individuals have changed their surnames since the act was passed. The Names Act will be re-evaluated in 2008, but so far no essential flaws or disadvantages have been discovered.